

Hovedrapport

Regional Vækstredøgørelse 2011

VÆKSTFORUM NORDJYLLAND

REGIONAL UDVIKLING

Regional Vækstredegørelse 2011

Regional Udvikling

Niels Bohrs vej 30

9200 Aalborg Ø

www.rn.dk

tlf. 96 35 13 01

8. december 2011

Læs mere om Region Nordjylland på www.rn.dk

Indholdsfortegnelse

Indledning	4
1. Befolkning, arbejdsstyrke og ledighed	5
1.1 Befolkning	5
1.2 Arbejdsstyrke	6
1.3 Ledighed	7
1.4 Sammenfatning	8
2. Vækst, velstand og beskæftigelse	9
2.1 Vækst og velstand	9
2.2 Beskæftigelse	11
2.3 Sammenfatning	11
3. Vækstkilder	12
3.1 Nationale vækstbetingelser	12
3.1.1 Velfærdsmodel	13
3.1.2 Arbejdsmarkedsmodel	14
3.1.3 Kultur og mentalitet	14
3.1.4 Sammenfatning	15
3.2 Menneskelige ressourcer	15
3.2.1 Menneskelige ressourcer – international benchmark	15
3.2.2 Menneskelige ressourcer – regional benchmark	16
3.2.3 Sammenfatning	17
3.3 Iværksætteri	17
3.3.1 Iværksætteri – international benchmark	17
3.3.2 Iværksætteri – regional benchmark	18
3.3.3 Sammenfatning	19
3.4 Innovation og ny teknologi	19
3.4.1 Innovation og ny teknologi – international benchmark	19
3.4.2 Innovation og ny teknologi – regional benchmark	20
3.4.3 Sammenfatning	21
3.5 Globalisering	22
3.5.1 Globalisering – international benchmark	22
3.5.2 Globalisering – regional benchmark	22
3.5.3 Sammenfatning	23

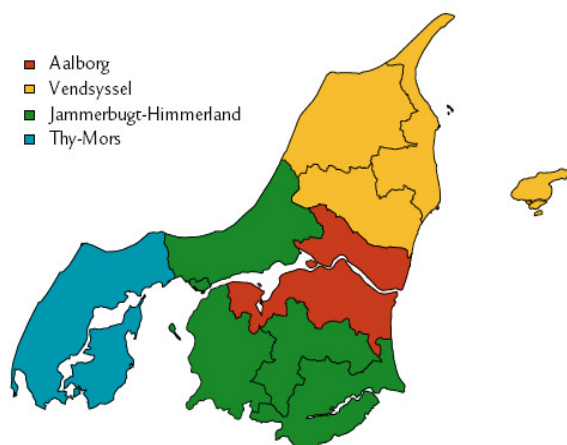
Indledning

Den Regionale Vækstreddegørelse er en vigtig brik i Vækstforums årlige overvågning og afrapportering omkring den økonomiske udvikling og de bagvedliggende vækstbetingelser i region Nordjylland. Denne redegørelse for 2011 fokuserer i højere grad end tidligere års opgørelser på at drage internationale sammenligninger inden for de kriterier, der præsenteres i forhold til vækst og vækstbetingelser. I denne rapport gives en opsummering af hovedkonklusionerne inden for de 3 afsnit:

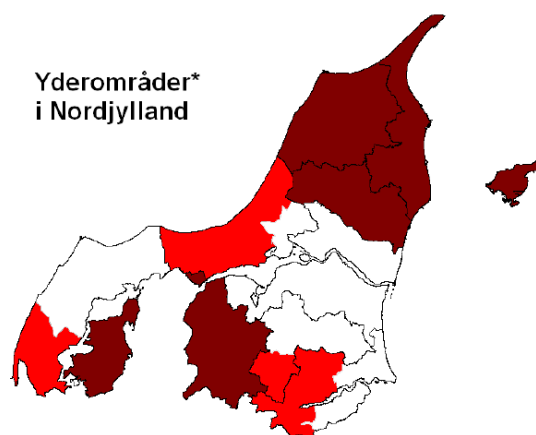
- 1. Befolkning, arbejdsstyrke og ledighed** - med fokus på både de langsigtede demografiske udsigter og udfordringer, med krisens umiddelbare konsekvenser og med paralleller til internationale tendenser.
- 2. Vækst, velstand og beskæftigelse** - her gives et indblik i regionens præstationer med hensyn til bl.a. udvikling i BNP og produktivitet og i nordjyske virksomheders forventninger til fremtiden samt de konkurrencemæssige internationale udfordringer, som region Nordjylland deler med resten af landet.
- 3. Vækstkilder** - hvor der i dette års redegørelse gives et overblik over Danmarks placering på en række nationalt specifikke vækstbetingelser, ligesom der, udover en regional sammenligning, også drages internationale paralleller til regionens placering i forhold til hver af de 4 regionale væstkilder

I nogle af analyserne er region Nordjylland opdelt i 4 nordjyske egne; Aalborg, Vendsyssel, Thy-Mors og Jammerbugt-Himmerland. Samtidig indgår ofte en beskrivelse af udviklingen i regionens yderområder. På følgende 2 kort er de områder inden for regionen, som indgår i analysen, illustreret:

Opdeling af egne i redegørelsen

Yderområder og overgangsområder i region Nordjylland

Yderområderne er områder, som har særlig prioritet i fordelingen af midler fra EU's social- og regional-fonde frem til 2013. Yderområderne kan desuden opdeles i "rene" yderområder og overgangsområder, som er gamle Mål 2-kommuner fra perioden 2000-2006. Af datahensyn baserer opgørelser i indeværende redegørelse sig kun på "rene" yderområder (mørkerøde kommuner).

Derudover sammenholdes udviklingen i egnene og region Nordjylland som helhed med udviklingen i de tre sammenlignelige regioner – region Midtjylland, region Syddanmark og region Sjælland. Disse slås i rapporten sammen som ét område.

I tillæg til indeværende rapport er udarbejdet et appendiks, hvor der kan hentes yderligere oplysninger og dokumentation for rapportens konklusioner.

1. Befolkning, arbejdsstyrke og ledighed

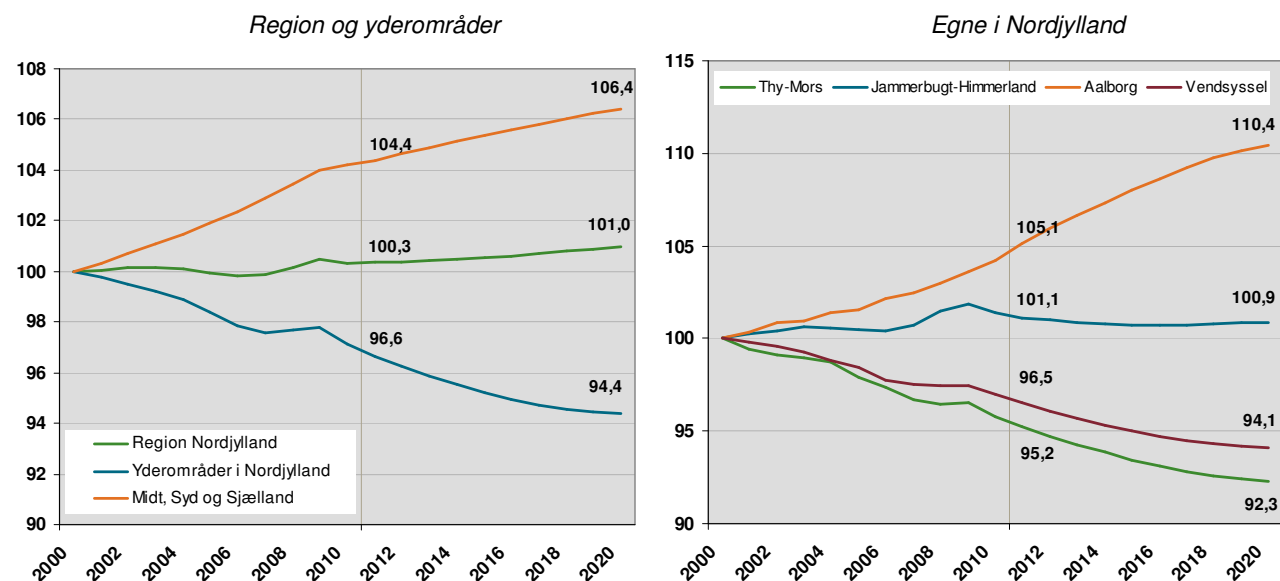
Befolkningen er region Nordjyllands vigtigste ressource. Det er den faktor, der sætter overlæggen for udviklingen i erhvervslivet og i den offentlige service. Befolkningens sammensætning har stor betydning for en region på flere måder. Virksomheder har brug for at have adgang til en kvalificeret arbejdsstyrke, og befolkningens sammensætning har betydning for skattegrundlaget i kommunerne, udgifter til børnepasning og ældrepleje m.v. Derfor bruges udviklingen i befolkningen ofte til at beskrive, om et område er attraktivt og i vækst.

1.1 Befolkning

I det følgende vil vi se nærmere på den nordjyske befolkning, og hvordan den udvikler sig. Det gælder f.eks. dens sammensætning og udvikling på uddannelse, alder og tilknytning til arbejdsmarkedet.

Første oktober 2011 var der 580.293 indbyggere i region Nordjylland. Regionen er dermed den mindste af de 5 danske regioner. Til sammenligning har den næstmindste region, region Sjælland, 818.321 indbyggere. Som det fremgår af figur 1.1 nedenfor, har region Nordjylland ikke oplevet nogen betydelig vækst i befolkningen over en længere periode. Sammenlignes med de tre andre regioner udenfor Hovedstaden – Midtjylland, Syddanmark og Sjælland – er den nordjyske befolkning kun vokset meget beskedent siden år 2000, mens den er steget med mere end 4% i de øvrige 3 regioner sammenlagt. Heller ikke en fremskrivning frem mod 2020¹ viser nogen betydelig vækst i regionen.

Figur 1.1, Udvikling i befolkning i region Nordjylland, de nordjyske egne og yderområderne, sammenlignet med region Midt, Syddanmark og Sjælland 2000 (indeks 100) til 2010, og fremskrivning 2010 til 2020.

Kilde: Danmarks Statistik via Sam-K/LINE

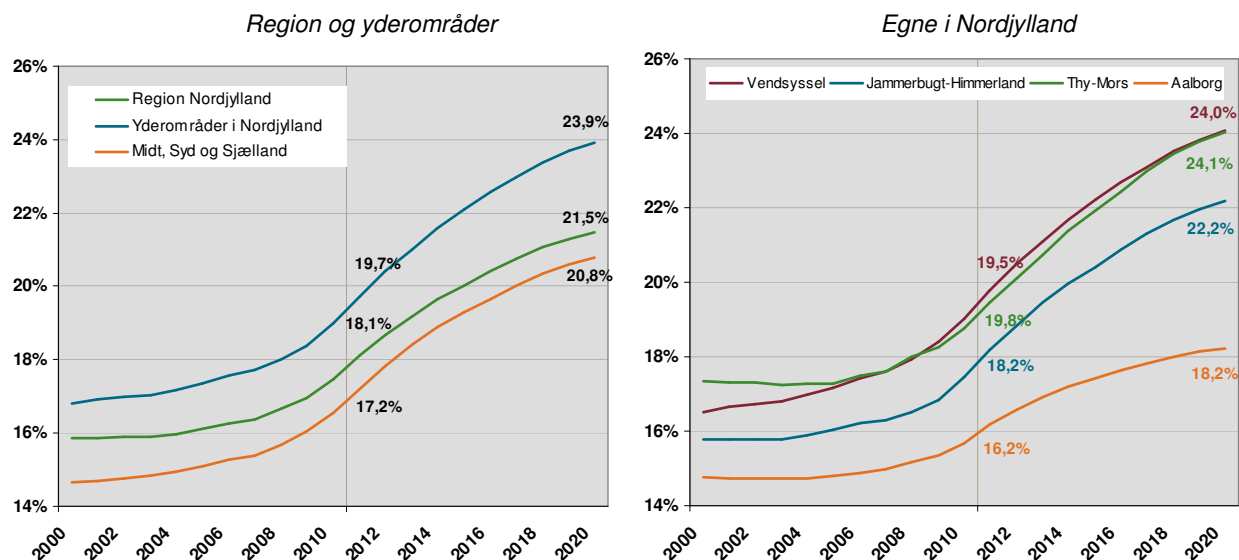
Specielt yderområderne i Nordjylland har en udfordring i forhold til at opretholde befolkningen, som her er faldet de seneste 11 år og spås en yderligere tilbagegang frem til 2020. Også når befolkningsudviklingen deles op på egne, er der meget markante forskelle. Aalborgs befolkning er vokset markant og spås en tilsvarende vækst frem mod 2020, mens udviklingen har været nærmest modsat i Vendsyssel og specielt i Thy-Mors.

Historisk set har den nordjyske befolknings sammensætning på alder kun betydet meget lidt i forhold til årsagerne til befolkningsudviklingen, der de seneste 10 år har været et resultat af en høj fraflytning og en ca. lige så stor indvandring. Det er således i høj grad i kraft af en tilgang fra udlandet at arbejdsstyrken i regionen er optetholdt.

¹ Danmarks Statistiks befolkningsprognose, som er baseret på den demografiske udvikling og udvikling i tendenser for flytninger og ind- og udvandring.

I de kommende år vil befolkningens alder imidlertid komme til at spille en meget mere markant rolle, fordi de årgange, som udgør den ældre del af befolkningen, er relativt store sammenlignet med de yngre årgange. Figur 1.2, viser udviklingen i andelen af befolkningen over 65 år. Som det fremgår, er den steget kraftigt de seneste par år, fra ca. 16 – 18 %, og spås en yderligere vækst frem mod 2020, hvor aldersgruppen vil udgøre over 21 % af den samlede befolkning. Igen er udviklingen mere udtalt i regionen end i de tre regioner udenfor Hovedstaden, og igen er yderområderne, Thy-Mors og Vendsyssel hårdest ramt af udviklingen. Det skyldes, at der sker en fraflytning af specielt unge fra disse områder.

Figur 1.2, Udvikling i befolkningsandel over 65 år i region Nordjylland, de nordjyske egne og yderområderne, sammenlignet med region Midt, Syddanmark og Sjælland 2000 til 2010, og fremskrivning 2010 til 2020.

Kilde: Danmarks Statistik via Sam-K/LINE

Befolkningen over 65 år er naturligvis særlig interessant, fordi aldersgruppen er forbundet med tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Det er derfor ikke så meget selve befolkningen, der i første omgang rammes af udviklingen, som det er arbejdsstyrken, der potentielt svinder ind.

Udfordringen er dog på ingen måde dansk og gælder for store dele af den udviklede verden. Inden for OECD ligger Danmark således kun ca. midt i feltet af 33 lande, både hvad angår andel og udvikling i befolkningen over 65 år.

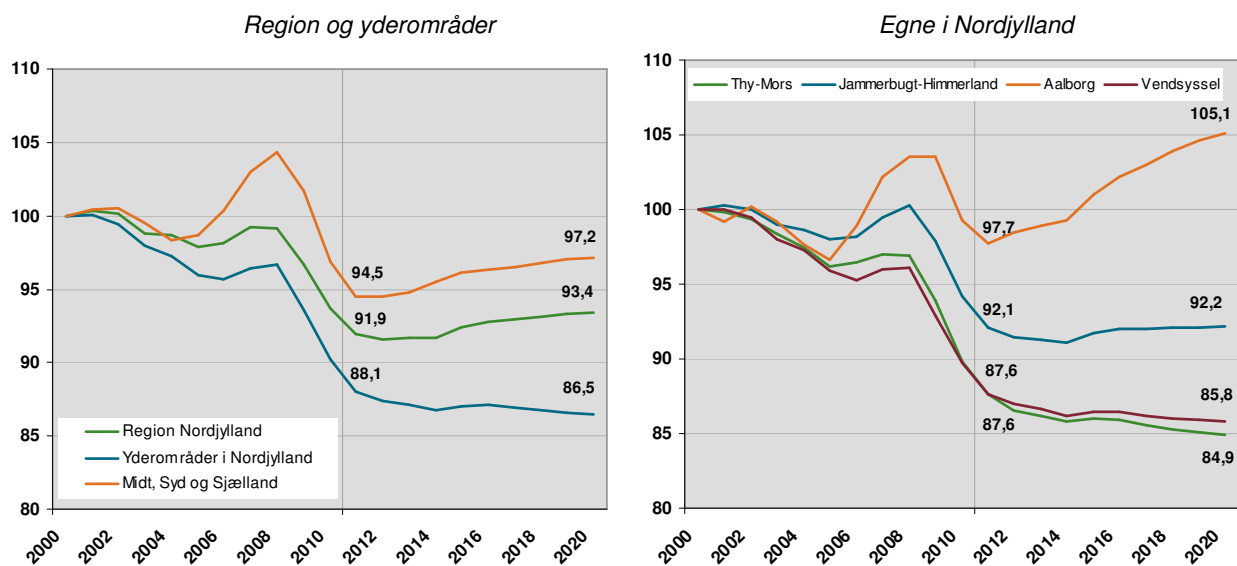
1.2 Arbejdsstyrke

Med den nuværende krise mærkes det ikke særligt tydeligt, at udbuddet af arbejdskraft falder, fordi efterspørgselen i øjeblikket er meget lav, men på sigt kan der hurtigt opstå mangel på arbejdskraft, hvis efterspørgselen genoprettes. Som det fremgår af figur 1.3 nedenfor, udløste finanskrisen i 2008 et meget markant fald i arbejdsstyrken, udløst af at mange vælger pension eller uddannelse til fordel for at stå til rådighed på et arbejdsmarked med få jobåbninger. Arbejdsstyrken er i 2010 således faldet med ca. 8 % i region Nordjylland i forhold til år 2000, og i yderområderne Thy-Mors og Vendsyssel med ca. 12 %.

Der forventes ikke tilsvarende fald i arbejdsstyrken de kommende år, hvilket er lidt overraskende set i lyset af tendensen til flere borgere omkring - og over - den gennemsnitlige pensionsalder. Faktisk spås der de kommende år en svag stigning i regionen som helhed frem mod 2020. Dette skyldes dels de forventede positive effekter af reformer på efterlønsområdet mv.², og dels at der vil være lidt færre, der går på pension de kommende år, fordi mange beskæftigede, som mistede job under krisen og var tæt på pensionsalderen, valgte at træde tidligere ud af arbejdsmarkedet.

² I fremskrivningen af arbejdsstyrken indgår i regeringens konvergensprogram med beregnede effekter af planlagte politiske tiltag.

Figur 1.3, Udvikling i arbejdsstyrke i region Nordjylland, de nordjyske egne og yderområderne, sammenlignet med region Midt, Syddanmark og Sjælland, 2000 (indeks 100) til 2010, og fremskrivning 2010 til 2020.

Kilde: Danmarks Statistik via Sam-K/LINE

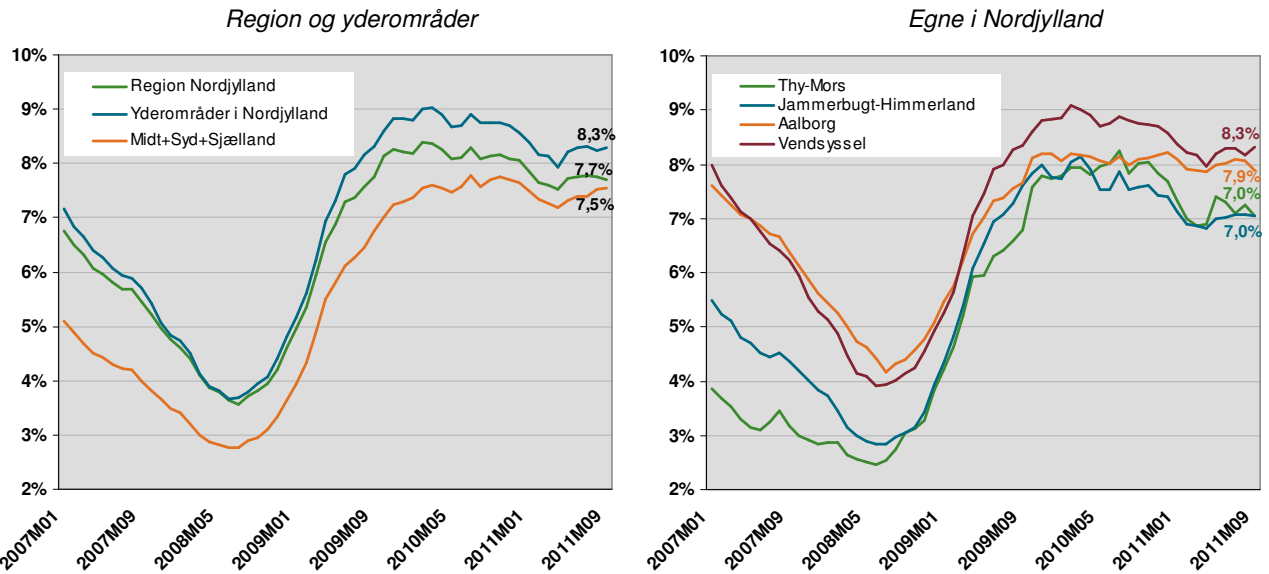
Inden for regionen forventes en meget forskelligartet udvikling de kommende år. Arbejdsstyrken forventes at vokse markant i Aalborg, men vil falde yderligere i såvel Vendsyssel som Thy-Mors. En væsentlig del af denne tendens skyldes, at der sker en tilflytning af unge til Aalborg fra de to egne.

1.3 Ledighed

Den aktuelle ledighed beskriver virksomhedernes efterspørgsel efter arbejdskraft og giver dermed en pejling på den aktuelle økonomiske situation. I figur 1.4 er udviklingen i bruttoledige siden starten af 2001 angivet. Da ledigheden var lavest - ca. midt 2008 - var den på under 4 % i Nordjylland og yderområderne, og under 3 % i de 3 sammenlignelige regioner set under et. Ledigheden i regionen er dog steget til over det dobbelte i slutningen af 2009 og er kun faldet svagt og ujævnt siden. Dog nærmer ledighedsniveauet sig niveauet i de 3 sammenlignelige regioner, hvor det i regionen historisk set har ligget højere i Nordjylland.

Inden for regionen har ledigheden historisk set været lavere i Thy-Mors og Jammerbugt-Himmerland end i Vendsyssel og i Aalborg - sidste på grund af mange unge hvor ledigheden traditionelt er højere. Således ligger den aktuelle ledighed også omkring 1 procentpoint højere i Aalborg og Vendsyssel.

Figur 1.4: Sæsonkorrigeret bruttoledighed - januar 2007 til september 2011- Pct. af forsikrede

Kilde: Danmarks Statistik

Der er således udsigt til en fortsat høj ledighed i den nærmeste fremtid, hvor den aktuelle gælds-krise truer med at forlænge finanskrisen. Det skal dog bemærkes, at den aktuelle og fremtidige demografiske situation kan være med til at mindske ledigheden på sigt.

1.4 Sammenfatning

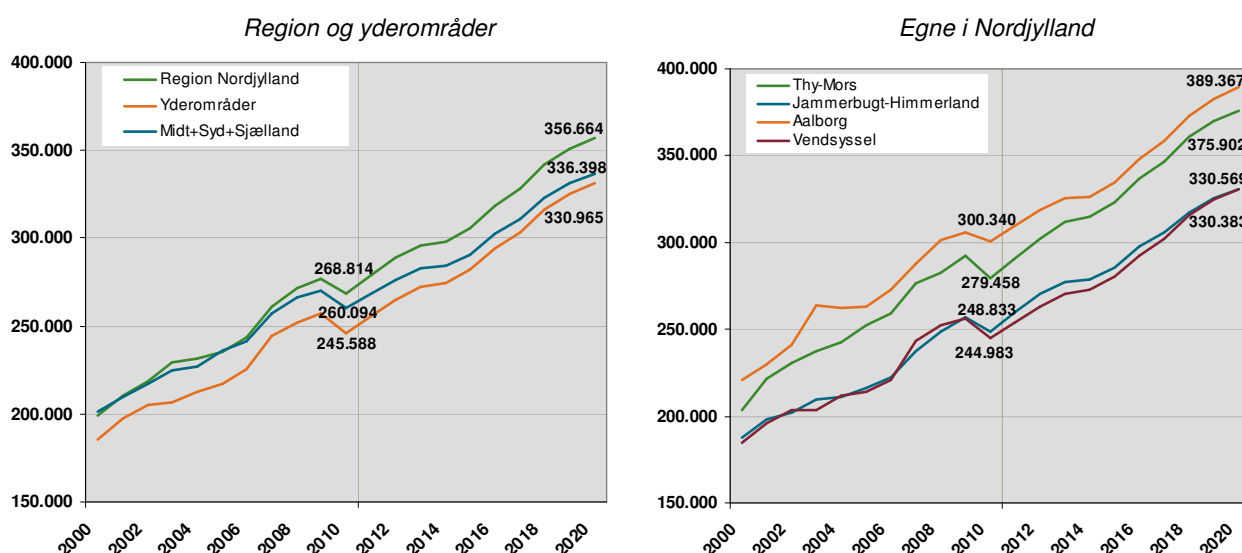
Nordjylland står sammen med store dele af den vestlige verden overfor en væsentlig udfordring de kommende år, hvor store årgange forlader arbejdsmarkedet, mens de årgange, der er på vej ind, er relativt små, og der derfor på længere sigt kan opstå mangel på arbejdskraft. Udviklingen forventes dog ikke for alvor at slå igennem før efter den aktuelle krise, og der er ikke aktuelle tendenser i retning af at ledigheden er på vej ned. Udviklingen har samtidig en anden negativ effekt – dels at de offentlige udgifter til pleje- og sundhedssektoren stiger som følge af de mange ældre, og dels at sektorens stigende behov for arbejdskraft skal dækkes af en stagnerende arbejdsstyrke, hvilket kommer til at ske i konkurrence med en privat sektor, der alt andet lige kan tilbyde højere lønninger. Arbejdsstyrken er derfor nødt til at forbedre produktiviteten, hvis man vil undgå et lavere velfærds- og serviceniveau. I det efterfølgende kapitel stilles der skarpt på netop denne udfordring.

2. Vækst, velstand og beskæftigelse

2.1 Vækst og velstand

Selvom Danmark er et af verdens mest velstående lande målt på BNP pr. indbygger, har landet mistet markant terræn indenfor de seneste år, hvor den økonomiske vækst har været blandt de laveste i OECD-området. Lande som Østrig og Irland ligger højere end Danmark, og de fem rigeste OECD-lande har et BNP pr. indbygger, der i gennemsnit ligger 25 pct. over det danske. Denne vækstudfordring gælder alle danske regioner – også region Hovedstaden, der trods landets højeste vækst i løbet af de seneste ti år er placeret markant under den gennemsnitlige OECD-vækst. På trods af at region Nordjylland deler den nationale vækstudfordring med resten af landet, har regionen formået at vækste mere end de sammenlignelige regioner, og niveauet for BNP pr. indbygger er i dag på tilsvarende vis et godt stykke over³. Dette har dog i mindre udtalt grad været tilfældet i de nordjyske yderområder, hvorimod det primært har været i Aalborg og – måske overraskende – i Thy-Mors, at væksten har været højest:

Figur 2.1 Udvikling i BNP pr. indbygger (løbende priser) - 2000 til 2020, fremskrivning 2010 til 2020

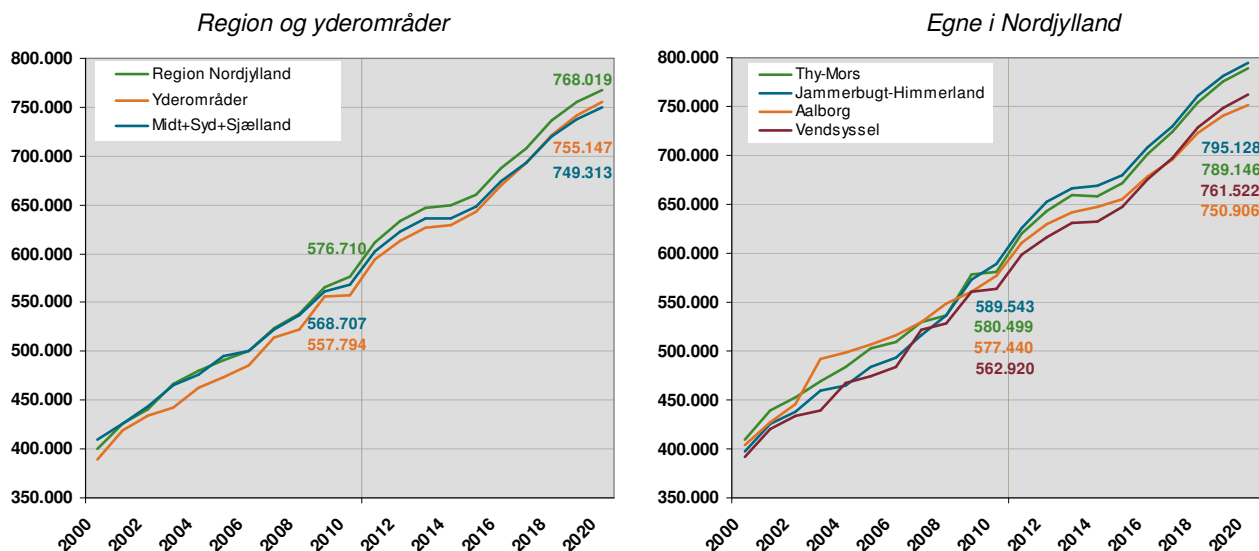
Kilde: Danmarks Statistik via Sam-K/LINE

Finanskrisens indflydelse på den økonomiske vækst har selvklart været betydelig, hvilket også ses af knækene på figurerne. Væksten i BNP pr. indbygger ventes derfor først at være tilbage på før-krise niveau omkring 2014. Men med usikkerhederne, der endnu hersker på de globale markeder, er det endnu meget usikkert, hvornår krisen slipper sit tag, og derfor skal ovenstående fremskrivninger fortolkes forsigtigt.

Økonomisk vækst kan groft sagt skabes på to måder: Enten ved at øje den tid vi arbejder eller ved at øge antallet af personer på arbejdsmarkedet – hvilket tilsammen giver arbejdsindsatsen, eller ved at øge den samlede værdiskabelse pr. arbejdstime eller pr. beskæftiget – produktiviteten. Når væksten i Danmark har været betydeligt lavere end de fleste andre OECD-lande, skyldes det især en meget lav produktivitetsvækst. Dette er tilfældet i alle danske regioner, men trods dette er region Nordjylland forholdsvis godt placeret, idet væksten de seneste ti år faktisk kun har været overgået af Hovedstaden. Og ses der på egnenes udvikling internt i regionen, er det især den høje produktivitetsvækst i Jammerbugt-Himmerland, der umiddelbart falder i øjnene:

³ En del af forklaringen skal sandsynligvis findes i en høj nordjysk produktivitetsvækst i perioden relativt resten af landet – hvor det specielt er en høj produktivitetsvækst inden for brancherne handel og transport samt information og kommunikation, som har haft betydning for den samlede produktivitetsvækst.

Figur 2.2, Udvikling i produktivitet* (løbende priser) - 2000 til 2020, fremskrivning 2010 til 2020

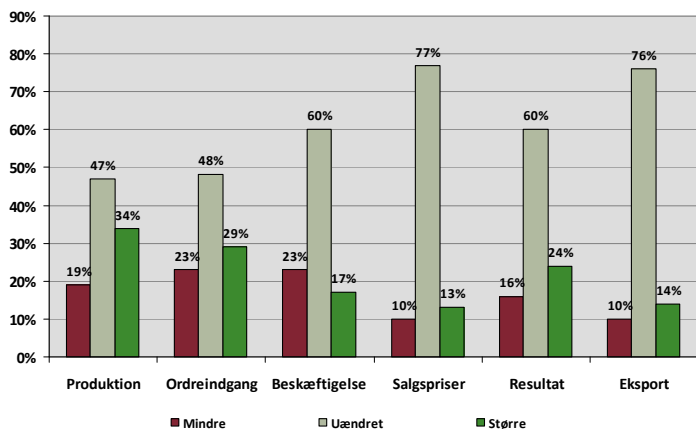
* BNP pr. beskæftiget pr. år

Kilde: Danmarks Statistik via Sam-K/LINE

Betragtes den anden kilde til økonomisk vækst – arbejdsindsatsen – deler region Nordjylland en betydelig udfordring med resten af landet, nemlig en forholdsvis lav arbejdstid sammenlignet med det gennemsnitlige OECD-niveau. Dette er specielt en konsekvens af den danske arbejdsmarkedsmodel med en relativt lav overenskomst-mæssig aftalt arbejdstid, forholdsvis mange feriedage og et relativt lavt antal af fuldtidsbeskæftigede. Derfor er der kun meget beskedne forskelle i de regionale niveauer for arbejdstid. Derimod er der forskel regionerne imellem, når det gælder den andel af 60-64 årige, der er en del af arbejdsstyrken. Her ligger Nordjylland i bund sammen med region Syddanmark med kun 40 pct. mod fx 48 pct. i Hovedstaden. Nordjylland har altså en ganske særlig udfordring omkring arbejdsindsatsen målt i arbejdstid.

Indtil nu har de nordjyske virksomheders forventninger i det meste af 2011 været kendetegnet af optimisme. Men den uro, der i øjeblikket raser på de globale markeder, har også sat sine spor i Nordjylland, og virksomhedernes forventninger til resten af 2011 er nu mere afdæmpede, selvom det stadig går fremad i de fleste indikatorer. Det er specielt beskæftigelsesudviklingen, der ventes at blive sat under pres, idet en større andel virksomheder forventer at have færre ansatte den sidste del af året. De negative tendenser til trods er det iøjnefaldende, at flertallet af virksomhederne alligevel forholder sig afventende og ikke pessimistisk til udviklingen, idet eksempelvis tre ud af fire forventer uændret eksport, mens mange har forventninger om en højere produktion:

Figur 2.3, 411 nordjyske virksomheders forventninger til udviklingen i 4. kvartal 2011 sammenlignet med 3. kvartal 2011

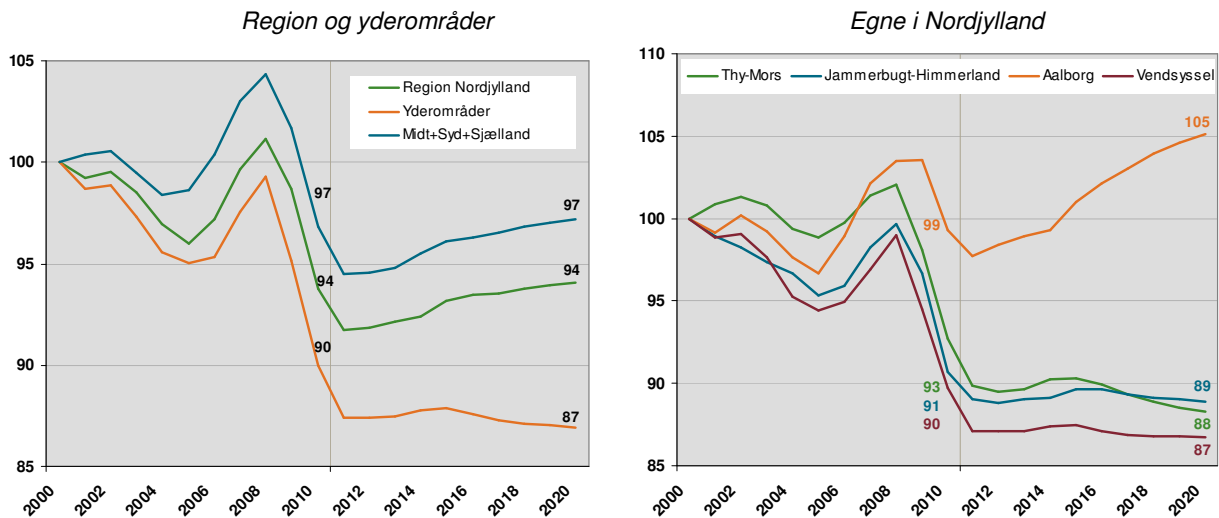
Note: Virksomhederne er blevet bedt om at vurdere, hvorvidt den pågældende økonomiske størrelse vil være større, uændret eller mindre i den betragtede periode sammenlignet med den tidligere periode.

Kilde: Nordjysk Konjunkturbarometer

2.2 Beskæftigelse

Beskæftigelsesudviklingen er meget afhængig af den generelle økonomiske udvikling, og derfor ligner tendenserne indtil 2010 i ovenstående figurer til forveksling udviklingen i BNP i det foregående afsnit - med høj beskæftigelse i højkonjunkturer og lav beskæftigelse i lavkonjunkturer. Når udviklingen fremskrives i en model der bygger på de finansministeriets (beskedne) vækstforudsætninger, kommer beskæftigelsen ikke op på niveauet fra før krisen, specielt ikke i Nordjylland hvor eneste undtagelse er Aalborg. En del af forklaringen skal findes i Aalborgs tiltagende status som regionalt erhvervsmæssigt udviklingscenter og dermed naturligt omdrejningspunkt for en stigende beskæftigelse og indpendling.

Figur 2.4, Udvikling i beskæftigelse med arbejdssted i region Nordjylland, de nordjyske egne og yderområderne, sammenlignet med region Midt, Syddanmark og Sjælland 2000 til 2010, og fremskrivning 2010 til 2020.

Kilde: Danmarks Statistik via Sam-K/LINE

2.3 Sammenfatning

Mange af region Nordjyllands udfordringer deles med resten af landet. Det er specielt den økonomiske vækst og udviklingen i produktiviteten, der trækker konkurrenceevnen i negativ retning. Trods dette tyder det på, at Nordjylland er i stand til at opretholde en pæn produktivitetsudvikling og økonomisk vækst sammenlignet med resten af landet. Samtidig tegner nyeste rundspørge blandt de nordjyske virksomheder på et erhvervsliv, der trods negative forventninger til beskæftigelsen, forholder sig afventende og med øjnene skarpt rettet mod uroen på de globale markeder.

3. Vækstkilder

Vækst og velstand kan styrkes via en målrettet indsats indenfor de 4 væstkilder, som er fremhævet af OECD som betydningsfulde for regionernes konkurrenceevne:

- Menneskelige ressourcer
- Iværksætteri
- Innovation og ny teknologi⁴
- Globalisering

Mulighed for at skabe vækst i den globale vidensøkonomi er derfor betinget af udviklingen inden for disse fire vigtige væstkilder. Netop fordi region Nordjylland skal ses som en region i en global økonomi, er det vigtigt, at regionens rammevilkår er internationalt konkurrencedygtige for at ruste nordjyske virksomheder til den internationale konkurrence og tiltrække investeringer fra udenlandske virksomheder. Benchmark-analysen af de enkelte væstkilder vil derfor blive indledt med en redegørelse for Danmarks internationale placering blandt OECD-landene på en række indikatorer. Af hensyn til sammenlignelighed og tilgængelighed af data vil der blive anvendt nogle lidt andre indikatorer til sammenligning af landene end de, der anvendes til sammenligning af de danske regioner.

Selv om det i vid udstrækning er inden for væstkilderne, at der er mulighed for at påvirke udviklingen gennem en målrettet erhvervs politik, er det samtidig væsentligt at bemærke, at en betydelig del af regionernes vækstpotentiale internationalt knytter sig til nogle rammer, som er fastlagt nationalt. Det er rammer, som det kun i meget begrænset omfang giver mening at beskrive på et regionalt niveau, eksempelvis fleksibiliteten på arbejdsmarkedet eller den nationale fastsatte mindsteløn. De nationale vækstbetingelser er således det fundament, som de regionale væstkilder hviler på:

Inden benchmark-analysen af region Nordjyllands præstationer inden for væstkilderne indledes derfor med en kort status på Danmarks placering blandt OECD-landene inden for 3 temaer; Velfærdsmodel, Arbejdsmarked og Kultur og mentalitet.

3.1 Nationale vækstbetingelser

Selv om den nuværende gælds- og finanskrisen har lagt en dæmper på virksomhedernes internationale investeringer, i hvert fald inden for OECD, er virksomheder, investeringer og arbejdspladser i stigende grad mobile på tværs af landegrænser. Virksomheder skal i stigende grad forholde sig til internationale markeder og konkurrence, og lokale erhvervsfremmemyndigheder er derfor også nødt til at vurdere de lokale rammevilkår i et mere internationalt perspektiv.

En del af dette gælder nogle rammer, som er nationalt specifikke, og som det derfor ikke umiddelbart er muligt at påvirke gennem den regionale erhvervs politik – de nationale vækstbetingelser. Det er imidlertid vigtigt at få et overblik over disse både i forhold til at tolke væksten og i forhold til at lave en samlet vurdering af de regionale vækstbetingelser. Nedenfor gives derfor et kort indblik i de nationale vækstbetingelser ud fra 3 temaer:

- Velfærdsmodel
- Arbejdsmarkedsmodel
- Kultur og mentalitet.

⁴ Vækstkilden "Adgang til ny teknologi" er i dette års redegørelse slået sammen med væstkilden "Innovation", idet der kun er relativt få tilgængelige regionale data for området "Adgang til ny teknologi"

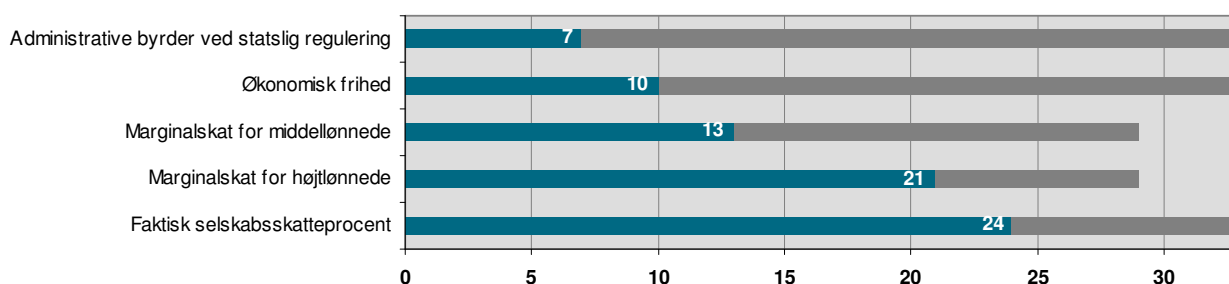
Under temaet "Velfærdsmodel" rangeres Danmark i forhold til andre OECD-lande på en række indikatorer, som relaterer sig til den generelle velfærdsmodel – set gennem erhvervslivets briller. På tilsvarende måde beskæftiger temaet "arbejdsmarkedsmodel" sig med indikatorer for det nationale arbejdsmarkeds virkemåde, og det tredje tema "kultur og mentalitet" forsøger at benchmarke Danmark og danskerne i forhold til nogle kulturelle og sociale indikatorer, som har betydning for mulighederne for at skabe vækst i erhvervslivet.

Fordi de nationale vækstbetingelser tager udgangspunkt i den statslige regulering og nogle nationalt funderede karakteristika i befolkningen, kan de ikke regionaliseres, og må formodes at gælde med samme styrke i alle regioner.

3.1.1 Velfærdsmodel

Den statslige velfærdsmodel indeholder prioriteringer i forhold til erhvervslivets deltagelse i samfundet. Det gælder de krav, der stilles til at bidrage i forhold til betaling af indkomst- og selskabsskatter, men også i hvilken grad staten understøtter entreprenørskab, og hvor smidigt kravet om statslig regulering klares uden bureaukrati i forhold til erhvervslivet.

Figur 3.1. Danmarks OECD-placering på indikatorer for den statslige velfærdsmodel*

*Indikatorerne er et udpluk fra "Globaliseringsredegørelse 2011" af Dansk Industri. Bemærk at ikke alle 33 OECD-lande er med i alle opgørelser illustreret ved den grå søjle.

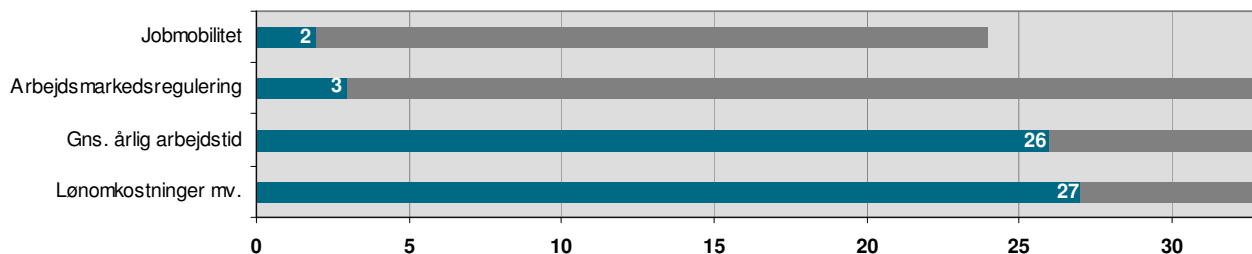
Gennem de seneste 10 år er der sket en betydelig reduktion af de administrative byrder, som staten pålægger erhvervslivet. Danmark ligger således pænt på en 7. plads blandt 33 OECD-lande. Også i forhold til landenes økonomiske frihed ligger Danmark i den øverste tredjedel – målt ud fra en række samfundsmæssige rammer, der understøtter den enkeltes initiativ, virkelyst og frihed, hvilket må siges at være bemærkelsesværdigt højt, i betragtning af at Danmark grundlæggende har en skandinavisk velfærdsmodel. Derfor er det også mindre overraskende, at Danmark ligger lavt på listen, hvad angår skattetrykket.

Hvor Danmark ligger pænt i den øverste halvdel, hvad angår den nominelle selskabsskat, ligger vi i den tunge ende målt på den faktiske selskabsskat, hvor der korrigeres for beskatningsgrundlaget. Målt på marginalskatten – et udtryk for den beskæftigedes incitament til at yde en ekstra indsats – ligger Danmark nogenlunde midt i feltet hvad angår middellønnede, med hvor tilskyndelsen for højtlønnede er lav sammenlignet de fleste andre OECD-lande.

3.1.2 Arbejdsmarkedsmodel

Arbejdsmarkedsmodellen beskriver de nationale rammer, der gælder for løndannelse og arbejdsvilkår. Arbejdsmarkedsmodellen påvirker virksomhedernes evne til hurtigt at tilpasse sig skiftende markedsvilkår gennem en let og fleksibel adgang til kvalificeret arbejdskraft.

Figur 3.2. Danmarks OECD-placering på indikatorer for den statslige arbejdsmarkedsmodel*

*Indikatorerne er et udpluk fra "Globaliseringsredegørelse 2011" af Dansk Industri. Bemærk at ikke alle 33 OECD-lande er med i alle opgørelser illustreret ved den grå søjle.

Som det fremgår af figuren, indeholder den danske arbejdsmarkedsmodel en arbejdsmarkedsregulering, der ligger i toppen af OECD-landene - på en tredjeplads. Årsagen skal findes i dels den danske model for overenskomstforhandling med et minimum af statslig intervention, og dels en liberal lovgivning i forhold til virksomhedernes forpligtelser i forhold til at regulere antallet af medarbejdere under skiftende markedsvilkår.

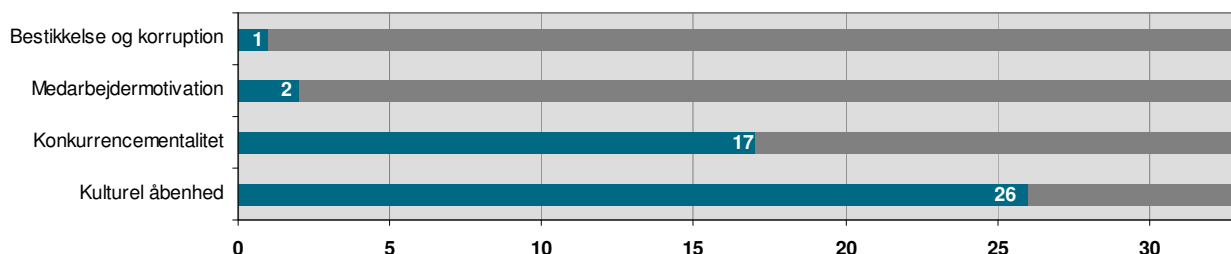
Den høje grad af fleksibilitet på det danske arbejdsmarked kommer også til udtryk gennem en jobmobilitet, som kun er overgået af Mexico indenfor OECD. Jobmobiliteten beskriver arbejdskraftens evne til at søge derhen, hvor der er behov for den, og er med til at fremme produktivitet, når mindre produktive jobs nedlægges, og mere produktive jobs skabes.

De danske rammevilkår ligger omvendt i den nederste tredjedel, hvad angår forpligtigelser i forhold til beskæftigede, både hvad angår den gennemsnitlige årlige arbejdstid, hvor Danmark indtager en 26. plads blandt 33 OECD-lande, og i forhold til virksomhedernes lønombudninger, hvor Danmark ligger nede på 27. plads

3.1.3 Kultur og mentalitet

Det er vigtigt for erhvervslivet at forholde sig til kulturen og mentaliteten i et land, fordi den kan have væsentlig betydning for konkurrenceevnen i virksomhederne i det pågældende land; det gælder eksempelvis den nationale konkurrencementalitet, kulturel åbenhed, motivation og korruption. Kultur og mentalitet er ikke nødvendigvis rodfæstet nationalt, men en række kulturelle træk, som spiller ind på virksomhedernes konkurrenceevne, kan alligevel siges at være del af en national karakter.

Figur 3.3. Danmarks OECD-placering på indikatorer for den kultur og mentalitet*

*Indikatorerne er et udpluk fra "Globaliseringsredegørelse 2011" af Dansk Industri.

Danmark udmærker sig ved at være det mindst korrupte land blandt samtlige OECD-lande, en faktor der ikke kun skyldes høj moral, men også at embedsmænd generelt nyder gode økonomiske vilkår. På trods af den relativt høje danske marginalskat (beskrevet ovenfor) er medarbejdermotivationen ligeledes helt i top kun overgået af Schweiz. En del af forklaringen ligger i den flade hierarkiske ledelseskultur med en høj grad af medbestemmelse for den enkelte medarbejder.

Målt i forhold til konkurrencementaliteten i befolkningen ligger Danmark ca. i midten på en 17. plads blandt de 33 OECD-lande. At man ikke ligger højere kan tildels skyldes det høje kompensationsniveau i den danske velfærdsmodel, og det er da også de mest liberale økonomier, der topper listen. Lidt overraskende for en lille åben økonomi ligger Danmark helt nede på en 26. plads i forhold til kulturel åbenhed – en vigtig egenskab i forhold til at kunne acceptere og tilpasse fremmede ideer og derved udnytte fordelene ved globaliseringen. Der er dog tale om et fald fra en dansk 9. plads i 2010, hvor landet har ligget stabilt gennem en årrække, og det er svært at give en forklaring på det bratte fald.

3.1.4 Sammenfatning

Sammenholder man resultaterne for de tre temaer, der beskriver de nationale vækstbetingelser, tegner der sig et billede af et land og en reguleringsmodel, som godt nok indebærer en høj omfordeling, hvilket til en vis grad kan hæmme private initiativer i forhold til at arbejde og drive virksomhed, men som modsvares af en gennemgående liberal tendens i den offentlige regulering af erhvervslivet. Dette ses også på den danske arbejdsmarkedsmodel, hvor Danmark på den ene side ligger helt i top hvad angår fleksibiliteten for virksomhederne, som omvendt må betale tilbage i form af gunstige løn- og arbejdsvilkår, hvilket er kernen i den danske "flexicurity-model". Den nationale kultur og mentalitet kan siges at være en del af både årsag og effekt af denne model, hvor et højt lønniveau eksempelvis modvirker korruption og en høj omfordeling virker hæmmende på konkurrencementaliteten.

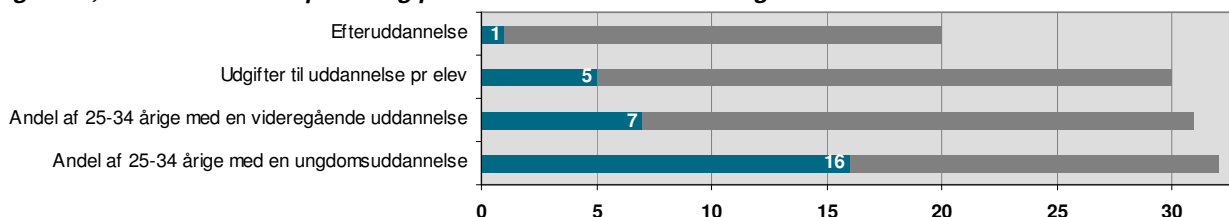
3.2 Menneskelige ressourcer

Uddannelse er en væsentlig kilde til økonomisk vækst. En veluddannet arbejdsstyrke kan producere flere og bedre varer og serviceydelser, hvilket igen giver højere aflønning og velstand. Virksomheder med medarbejdere, der har en lang videregående uddannelse, har desuden en langt større sandsynlighed for at indgå i vidensamarbejder omkring forskning og innovation. Med andre ord så er virksomhedernes kapacitet for at tilegne sig ny viden afgørende for, om de indgår i sådanne samarbejder. I det følgende benchmarkes region Nordjyllands rammebetingelser og præstationer for menneskelige ressourcer i forhold til de 4 øvrige danske regioner. For at skabe et bedre overblik og en bredere forståelse af regionens placering indledes dog først med en international sammenligning af, hvordan vi som nation klarer os i forhold til nogle af de lande, vi normalt sammenligner os med.

3.2.1 Menneskelige ressourcer – international benchmark

Selvom de menneskelige ressourcer i nogen grad varierer mellem de danske regioner, er det specielt mellem lande, at forskelle bliver tydelige. Det skyldes naturligvis, at en stor del af de menneskelige ressourcer i en region ikke kun påvirkes lokalt, men i ligeså høj grad fastlægges af de nationale rammer for uddannelse, kompetenceudvikling m.v. Nedenstående figur viser Danmarks placering inden for OECD på en række udvalgte indikatorer for menneskelige ressourcer.

Figur 3.4, Danmarks OECD-placering på indikatorer for menneskelige ressourcer*

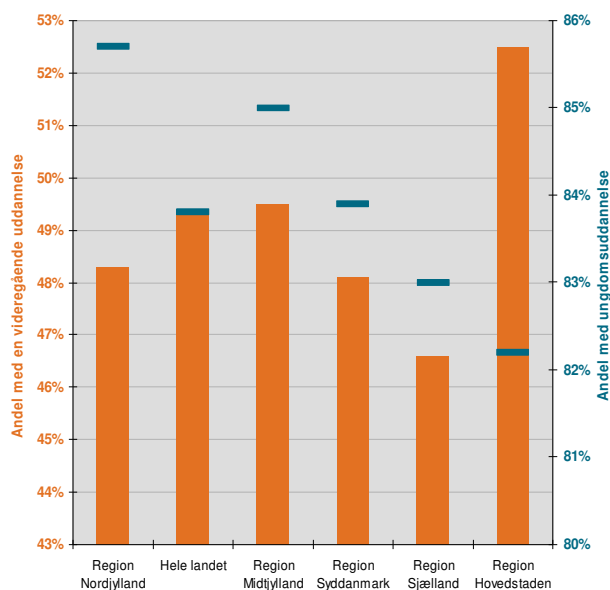
*Indikatorerne er et udpluk fra "Globaliseringsredegørelse 2011" af Dansk Industri. Kilder til de enkelte indikatorer varierer. Bemærk at ikke alle 33 OECD-lande er med i alle opgørelser illustreret ved den grå søjle.

Danmark er rigtigt godt med internationalt, hvad angår landets menneskelige ressourcer. Danmark har en helt enestående tradition for deltagelse i uddannelses- eller træningsforløb og indtager dermed en klar 1. plads i OECD på dette område. Desuden er Danmark det OECD-land, som investerer 5. mest i den enkeltes uddannelse målt på investering pr. elev, hvilket dog svarer nogenlunde til OECD-gennemsnittet, i kraft af at USA ligger øverst på listen. Danmark befinder sig ca. midt i gruppen – på en 16. plads - målt på andelen af unge med en ungdomsuddannelse. Relativt mange af disse, 43 %, opnår en videregående uddannelse, hvilket sender Danmark op på en 7. plads i OECD. Der er dog fortsat et stykke op til den nationale målsætning på 50 %.

3.2.2 Menneskelige ressourcer – regional benchmark

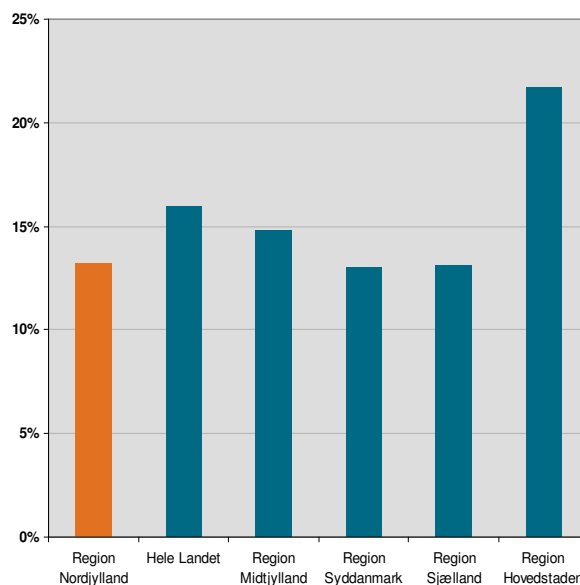
Uddannelse og kompetencer er en forudsætning for, at virksomhederne i region Nordjylland opretholder deres konkurrenceevne, effektivitet og produktivitet i det globale verdensmarked. Det er vigtigt, at befolkningen dygtiggør sig gennem uddannelse, og - måske endnu vigtigere - at virksomhederne formår at omsætte og udnytte denne viden i konkret praksis. Udviklingen og niveauet af menneskelige ressourcer spiller dermed en afgørende rolle for den regionale udvikling, velstand og vækst. Menneskelige ressourcer er måske den vigtigste kilde til regional vækst, idet de er fundamentet for de tre øvrige vækstkilder.

Figur 3.5, Andel af en årgang som forventes at opnå hhv. en ungdomsuddannelse og en videregående uddannelse, 25 år efter 9. klasse, 2009

Kilde: Undervisningsministeriets profilmodel baseret på data for 2009

Figur 3.6, Andel lønmodtagere på højeste niveau, 2010

Kilde: Danmarks Statistik

Uddannelsesniveaulet i region Nordjylland er generelt på et gennemsnitligt niveau, dog med en overvægt af erhvervsfaglærte. Niveauet er lavere end i region Midtjylland og Hovedstaden, men højere end både Syd og Sjælland. Andelen af 25-34-årige med en videregående uddannelse er steget siden sidste opgørelse, og region Nordjylland er ikke langt fra at opfylde den nationale målsætning om, at 50 % af en ungdomsårgang i 2015 får en videregående uddannelse. Samtidig er Nordjylland den region, der er tættest på at opfylde målet om, at 95 % skal gennemføre en ungdomsuddannelse.

Bevæger man sig ud i erhvervslivet og betragter, hvordan befolkningens kompetencer og viden konkret bliver til gavn for virksomhedernes konkurrenceevne og evne til at skabe vækst, tegner der sig et billede, der i grove træk afspejler uddannelsesniveaulet – i alt fald med hensyn til de erhvervsfaglige uddannelser - idet andelen af topledere i nordjyske virksomheder med en erhvervsfaglig uddannelse er den højeste i landet. Det modsatte gør sig gældende for topledere med en videregående uddannelse. Andelen af lønmodtagere, der udfører opgaver, som kræver særligt høje kvalifikationer, er ligeledes blandt de laveste.

At andelen af højtuddannede ser ud til at være lavere i virksomhederne end blandt befolkningen generelt, kunne tyde på, at der eksisterer et gap mellem endt uddannelse på den ene side og evnen til at omsætte den opnåede viden konkret i virksomhederne på den anden side. Der ligger derfor betydelige perspektiver i at få skabt flere jobs til højtuddannede, hvilket endnu engang peger på den nordjyske udfordring med en høj fraflytning af unge med videregående uddannelser, der i samme boldgade angiver manglende jobmuligheder i det nordjyske som den væsentligste årsag til, at de forlader regionen

3.2.3 Sammenfatning

Set i et internationalt perspektiv er Danmark rigtig godt placeret hvad angår landets menneskelige ressourcer. Det gælder specielt deltagelse i efteruddannelse og i en vis grad investeringer i uddannelse. Målt på andelen af unge, der tager en uddannelse, er billedet lidt forskelligartet, idet landet ligger i den pæne ende, hvad angår de videregående uddannelser, mens andelen, der tager en ungdomsuddannelse, er gennemsnitlig. Billedet er lidt modsat, når blikket rettes mod region Nordjylland – her har regionen landets største andel af unge med en ungdomsuddannelse, men er samtidig gennemsnitligt placeret hvad angår de videregående uddannelser. Region Nordjylland har desuden landets mindste del af topledere med en videregående uddannelse, og relativt få af de beskæftigede i regionens virksomheder udfører opgaver, som kræver særligt høje kvalifikationer. Dette peger i retning af, at der er visse barrierer forbundet med at få omsat de højtuddannedes specialiserede viden til konkrete kompetencer i det nordjyske erhvervsliv.

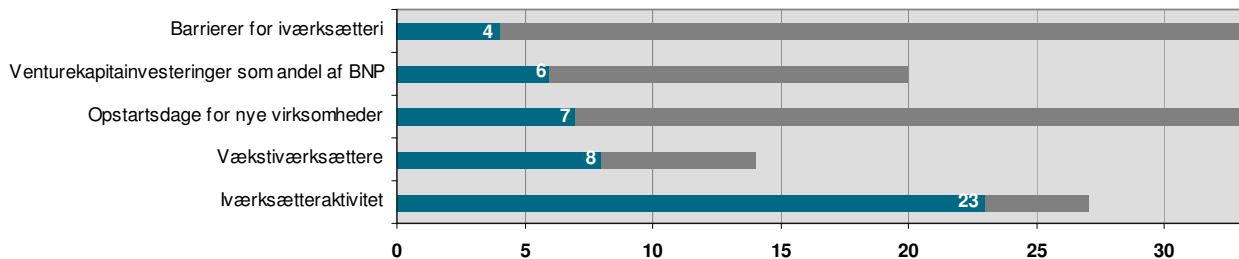
3.3 Iværksætteri

Iværksættere spiller en vigtig rolle for dynamikken, jobskabelsen og væksten i en region. Nye virksomheder bidrager til innovation, omstilling og fornyelse ved at udvikle nye serviceydelser, produkter og teknologier. Samtidig er iværksættere med til at skærpe konkurrencen ved at udfordre etablerede virksomheder. Inden analysen af Nordjyllands rammebetingelser i forhold til iværksætteri, sammenlignet med de øvrige danske regioner, løftes blikket først til det internationale niveau for at give et bredere perspektiv og sammenligningsgrundlag på regionens præstationer.

3.3.1 Iværksætteri – international benchmark

Derfor er iværksætteri heller ikke et konkurrence parameter for den enkelte virksomhed, men en vigtig faktor i forhold til at skabe vækst og fornyelse – nationalt og regionalt. I nedenstående figur er Danmarks internationale position på 5 indikatorer for iværksætteri oplistet.

Figur 3.7. Danmarks OECD-placering på indikatorer for iværksætteri*

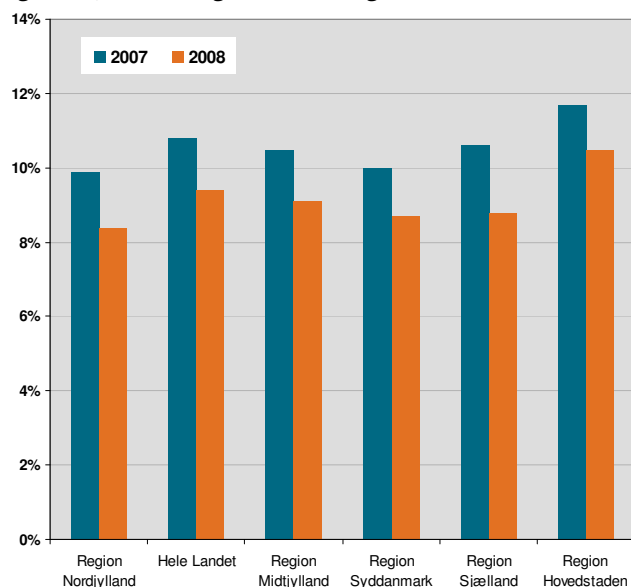
*Indikatorerne er et udpluk fra "Globaliseringsredegørelse 2011" af Dansk Industri. Kilder til de enkelte indikatorer varierer. Bemærk at ikke alle 33 OECD-lande er med i alle opgørelser illustreret ved den grå søjle.

Som det fremgår af figuren ovenfor, er rammebetingelserne for at starte virksomhed i Danmark relativt gode, både hvad angår administrative barrierer og adgang til venturekapital, hvor Danmark ligger på hhv. en 4. og en 6. plads blandt OECD-landene. Danske iværksættere er også rimeligt hurtige til at komme i gang, og antallet af opstartsdage er det 7. laveste blandt de 33 lande i opgørelsen. På trods af de umiddelbart gode rammebetingelser ligger Danmark mindre godt på listen målt på den faktiske iværksætteraktivitet, hvor vi ligger helt nede på en 23. plads, og selvom vi indtager en 8. plads i forhold til hvor mange iværksættere, der udvikler sig til vækstiværksættere, er det kun på baggrund af en sammenligning af 14 lande. At iværksætteraktiviteten ikke følger med rammebetingelserne skyldes til dels, at iværksætteri ikke er en nødvendighed i Danmark på grund af det høje velstandsniveau.

3.3.2 Iværksætteri – regional benchmark

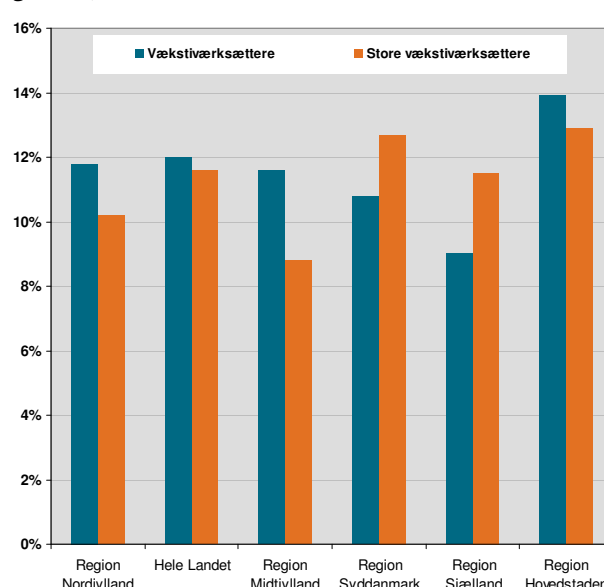
Iværksætterne er afgørende for at skabe nye virksomheder, der skal levere fremtidens vækst og beskæftigelse. Iværksætterne skaber mange nye job, og især vækstiværksættere spiller en særlig rolle, der generelt også har en høj produktivitet. Flere vækstiværksættere kan dermed bidrage til at skabe øget velstand i region Nordjylland. Grundlaget for en velfungerende iværksætterkultur består bl.a. af befolkningens lyst til at drive egen virksomhed, af muligheder for kompetent rådgivning samt et tilpas udbud af risikovillig kapital. Her ligger nordjydernes ønske om en karriere som iværksætter blandt de højeste i landet, mens væksthusene har den absolut højeste andel af tilfredse rådgivne virksomheder. Omvendt er kapitaludbuddet forholdsvist lavt.

Figur 3.8, Etableringsrate 2007 og 2008

Kilde: Danmarks Statistik

Figur 3.9, Andel vækstiværksættere 2008*

* Vækstiværksættere (Store vækstiværksættere) defineres som nye virksomheder inden for markedsfølsomme erhverv, der har 5 (10) el. flere ansatte to år efter deres etablering og en gennemsnitlig årlig vækst på mere end 20 pct. i de følgende 3 år
Kilde: Danmarks Statistik

En af de centrale ting, som udstrækningen af iværksætteri kan måles på, er etableringsgraden, hvor region Nordjylland stadig har den laveste andel af nye virksomheder, og hvor tallet samtidig er faldet siden sidste opgørelse. Men én ting er antallet af nye virksomheder - en anden ting er deres evne til at overleve. Her har nordjyske iværksættere modsat en gennemsnitlig overlevelsessevne.

Det mest interessante i denne sammenhæng er dog dette års opgørelse af vækstiværksættere. Andelen af nordjyske iværksættervirksomheder, der formår at vækste betragteligt inden for de første års levetid, er nemlig steget fra en absolut sidsteplads til en placering som nummer to blandt regionerne – kun overgået af Hovedstaden.

Dette års rapport indeholder samtidig en opgørelse over såkaldt "store vækstiværksættere", hvor definitionen for vækst sættes til det dobbelte antal ansatte. Her er region Nordjylland omvendt placeret som næstsidst. Med andre ord er der i regionen sket en hastig fremgang af iværksættere, der formår at vækste - men kun til en vis grad.

Dette afspejles også i vækstiværksætternes evne til at skabe job, idet regionen også her indtager en placering i bunden, når der ses antal jobs skabt pr. vækstiværksættervirksomhed. Ud af udviklingen i den nordjyske beskæftigelse i perioden 2005 til 2008 udgjorde jobskabelsen i vækstiværksættervirksomhederne samlet 3,5 %, mens den tilsvarende andel i hele landet var 5,4 %.

Hvis blikket drejes mod de bagvedliggende betingelser for at etablere nye virksomheder, nemlig hele kulturen og mentaliteten omkring iværksætteri, er det tydeligt, at der her er begrænsninger, der er med til at forklare og forstærke tendensen til, at nordjyske iværksættervirksomheder ikke vækster "stort". For mens lysten til at slå sig ned som iværksætter er høj, er vækstambitionerne de laveste i landet.

3.3.3 Sammenfatning

Mulighederne for at starte egen virksomhed i Danmark er gode, og danske iværksættere har som følge heraf en relativt hurtig opstart. Trods dette er landet mindre godt placeret hvad angår faktisk iværksætteraktivitet, og andelen, der udvikler sig til vækstiværksættere, er forholdsvis lille. Tages de nordjyske briller på, er det lidt de samme udfordringer, der gør sig gældende. Etableringsraten er lav, og selvom andelen af iværksættere, der formår at vækste meget i løbet af de første år, er steget markant, gør det kun i et begrænset omfang. På samme måde skabes der relativt få jobs i iværksættervirksomhederne, og der er således en udfordring i, at få det stigende antal fremadstormende iværksættervirksomheder til at vækste endnu mere.

3.4 Innovation og ny teknologi

Virksomhedernes innovation er central for deres fortsatte udvikling og er en måde at imødekomme de udfordringer og muligheder, som globaliseringen giver. Ud over den direkte effekt i form af nye produkter og processer har virksomhedernes forskning og innovation også den effekt, at virksomhedernes evne til at absorbere ny viden, nye teknologier samt udvikle nye produkter/processer på baggrund af allerede eksisterende viden forstærkes.

En særlig del af vækstilden innovation udgøres af anvendelse af ny teknologi, som ofte betragtes som en selvstændig væstkilde, men lige så ofte medtages som en del af kilden innovation. Uanset placering er anvendelse af ny teknologi centralt for virksomhedernes innovationsmuligheder. Det gælder f.eks. optimering af interne arbejdsprocesser gennem ny informationsteknologi og adgangen til nye markeder gennem elektronisk markedsføring.

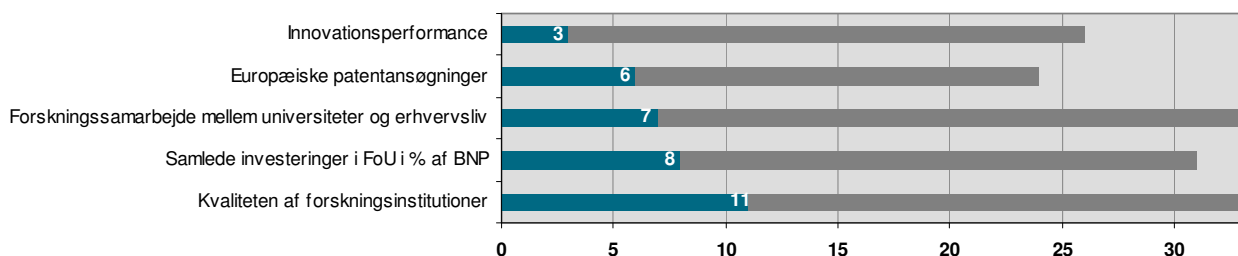
I det følgende afsnit omkring innovation og ny teknologi ses der nærmere på Nordjyllands placering i forhold til de øvrige regioner. Med tanke på den stigende globalisering er det dog også interessant at se ud over landets grænser. Derfor indledes med en international sammenligning af Danmarks præstationer inden for væstkilden i forhold til nogle af de lande, vi normalt sammenligner os med. I den internationale sammenligning nedenfor er væstkilden todelt i; 1. Forskning, udvikling og innovation, 2. Anvendelse af ny teknologi.

3.4.1 Innovation og ny teknologi – international benchmark

Forskning, udvikling og innovation

Stigende international konkurrence og en hastigt skiftende forbrugerefterspørgsel stiller store krav til fornyelse af virksomheden og dens produktportefølje. Skabelse af merværdi inden for erhvervslivet er derfor i stigende grad betinget af evnen til at udvikle nye produkter, arbejdsprocesser, organisationsformer, markedsføringstiltag m.v. Det er derfor vigtigt med gode rammevilkår for innovation både nationalt og regionalt, dels for at styrke konkurrenceevnen hos mindre, lokale virksomheder, dels at fastholde og tiltrække større virksomheder som har mulighed for at "shoppe" internationalt mellem lande og regioner, alt efter hvor rammebetingelserne er mest fordelagtige. I nedenstående figur er vist Danmarks OECD-placering på en række centrale udvalgte indikatorer for forskning, udvikling og innovation.

Figur 3.10. Danmarks OECD-placering på indikatorer forskning, udvikling og innovation *

*Indikatorerne er et udpluk fra "Globaliseringsredegørelse 2011" af Dansk Industri. Bemærk at ikke alle 33 OECD-lande er med i alle opgørelser illustreret ved den grå søjle.

Som figuren viser, ligger Danmark i den øverste tredjedel af OECD-landene på 5 af de valgte indikatorer. Målt på "innovationsperformance"⁵, dvs. et mål for den nationale innovationsevne, bliver Danmark kun overgået af

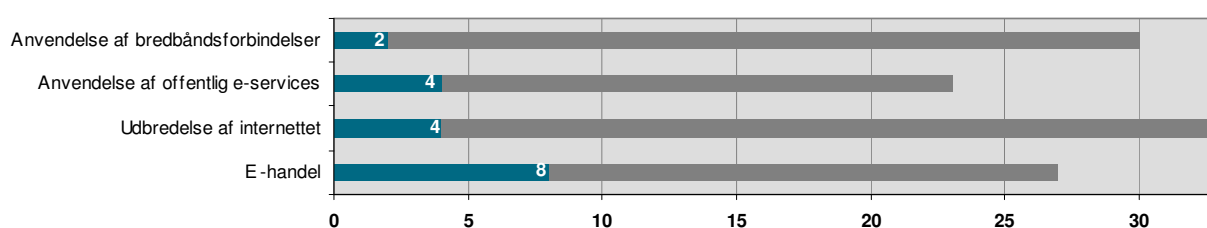
⁵ Innovationsperformance er en sammenvæjet indikator for landes innovationsevne, som årligt foretages af European Innovation Scoreboard, ud fra 25 underliggende kriterier.

Schweiz og Sverige. Måles outputtet i stedet i forhold til ansøgninger om europæiske patenter pr. indbygger, ligger Danmark også pænt på en 6-plads blandt 24 europæiske lande. De danske universiteter samarbejder desuden relativt meget med erhvervslivet og er med en 7. plads godt med i forhold til liberale lande som USA og Storbritannien, hvor denne tradition er mere udbredt. De samlede investeringer i forskning og udvikling, målt i procent af BNP rækker til en 8. plads, hvilket man kunne tro skyldes manglende investeringer i erhvervslivet – med mange relativt små virksomheder - men faktisk ligger Danmark lavere placeret (på en 11. plads) målt alene på investeringer fra det offentlige. Endelig placerer virksomhedsledere i et survey (World Economic Forum) kvaliteten af den forskning, der kommer ud fra de danske forskningsinstitutioner, på en 11. plads inden for OECD.

Anvendelse af ny teknologi

International konkurrenceevne afhænger af adgang til - og anvendelse af - ny teknologi. Det gælder mulighederne for at optimere de interne arbejdsgange, nå ud til (nye) markeder og skabe synlighed omkring virksomheden og dens produkter. Ligeledes er befolkningens anvendelse af ny teknologi – særligt informationsteknologi – relevant i forhold til mulighederne for at teste nye avancerede produkter. I nedenstående figur er Danmark således rangeret på 5 indikatorer, som både vedrører befolkningens og virksomhedernes anvendelse af ny teknologi.

Figur 3.11, Danmarks OECD-placering på indikatorer for anvendelse af ny teknologi*

*Indikatorerne er et udpluk fra "Globaliseringsredegørelse 2011" af Dansk Industri. Bemærk at ikke alle 33 OECD-lande er med i alle opgørelser illustreret ved den grå søjle.

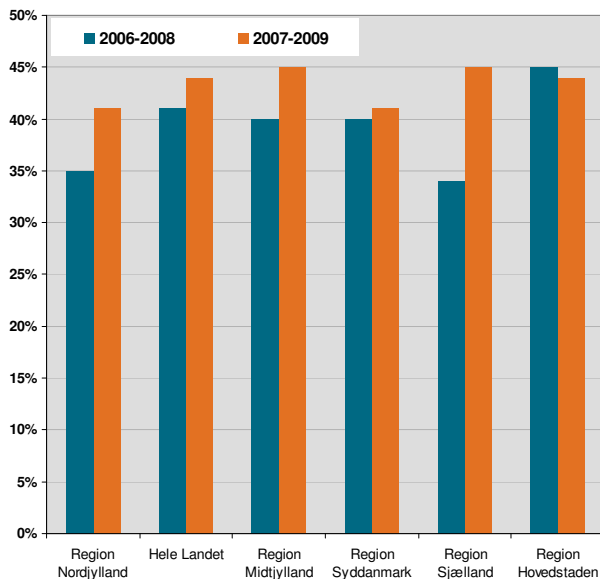
Målt både i forhold udbredelsen af internettet, dvs. andel brugere, og anvendelse af bredbåndsforbindelser ligger Danmark i top på hhv. en 2. og 4. plads inden for OECD. Det offentlige er godt med i forhold til kommunikation med virksomheder via e-services, og her ligger Danmark ligeledes på en 4. plads. I forhold til udbredelsen af E-handel, dvs. andelen af virksomheder der sælger varer over internettet, ligger Danmark placeret en smule længere nede på listen. En del af forklaringen på den lidt lavere placering på denne indikator er muligvis de relativt korte afstande inden for Danmark. Med kun 19 % af de danske virksomheder, der udnytter denne mulighed, er der imidlertid et potentiale for at komme ud på et bredere marked.

3.4.2 Innovation og ny teknologi – regional benchmark

En dynamisk og nyskabende privat sektor med innovative virksomheder er et vigtigt element for, at region Nordjylland kan realisere sit udviklingspotentiale. Via innovation, og anvendelse af ny teknologi kan virksomhederne udvikle ideer, som kan omsættes til bedre produkter og processer, og som kan sikre vækst og beskæftigelse i fremtiden.

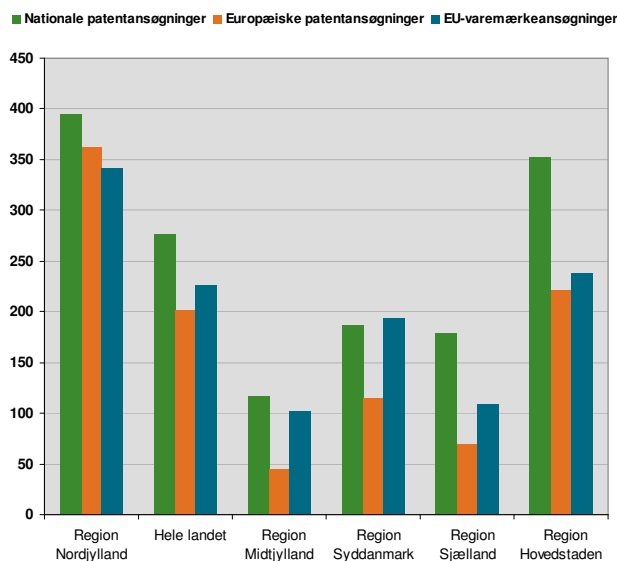
Som det fremgår af nedenstående figur 3.12, ligger region Nordjylland – sammen med region Syddanmark – imidlertid sidst, hvad angår andelen af regionernes virksomheder, som har haft innovation i perioden 2007-2009. I forhold til produkt- og procesinnovation ligger Nordjylland nogenlunde på niveau med landsgennemsnittet, mens relativt få af regionens virksomheder har innovation, som er rettet mod virksomhedens organisation eller markedsføring.

Figur 3.12, Andel innovative virksomheder i perioderne 2006-2008 og 2007-2009

Kilde: Danmarks Statistik

Figur 3.13, Patentansøgninger pr mio. indbyggere 2010*

* Data for nationale patentansøgninger er fra 2009

Kilde: Danmarks Statistik

Selvom relativt få nordjyske virksomheder er aktive i forhold til den faktiske innovation, er der en betydelig aktivitet i virksomhederne med henblik på at frembringe innovationer. Nordjylland er således den danske region, hvorfra der indgår klart flest patentansøgninger til såvel nationale som europæiske patentkontorer set i forhold til antallet af indbyggere, jf. figur 3.13. Desuden er virksomhederne i Nordjylland fortsat væsentligt mere tilbøjelige til at samarbejde med eksterne omkring innovation. Det gælder både i forhold til samarbejde med andre virksomheder, forsknings- og uddannelsesinstitutioner og andre offentlige samarbejdspartnere, hvor regionen er placeret helt i top. Kun i forhold til samarbejde med eksterne eksperter – dvs. konsulenter, GTS'er og andre private forskningsinstitutioner – ligger regionen lidt lavere placeret, på en 3. plads, hvilket hænger sammen med, at den nordjyske innovationskultur er mere praksis-baseret og knap så forskningstung som i nogle af de andre regioner. I forhold til samtlige samarbejdspartnere, med undtagelse af andre virksomheder indenfor samme koncern, er der en meget markant tendens til mindre samarbejde end ved sidste års måling og dermed til en konsolidering af innovationsaktiviteterne.

Den mere praktiske tilgang til innovation i de nordjyske virksomheder er også tydelig, når man ser på de ressourcer, som virksomhederne øremærker specifikt til forskning og innovation. Region Nordjylland ligger således sidst blandt de 5 danske regioner - både i forhold til virksomhedernes økonomiske investeringer i forskning og udvikling, målt som andel af BNP, og i forhold til andelen af beskæftigede i den private sektor, som arbejder specifikt med forskning og udvikling.

I forhold til anvendelse af ny teknologi ligger regionen generelt placeret i – eller tæt på – bunden sammenlignet med de øvrige regioner. Det gælder både i forhold til virksomhedernes anvendelse af teknologi til at styre forretningsgange og i forhold til befolkningens brug af informationsteknologi. På de fleste af de forhold, der indgår i analysen, er forskellene mellem regionerne dog ikke specielt tydelige.

3.4.3 Sammenfatning

Inden for vækstilden "innovation og ny teknologi" ligger Danmark i toppen af OECD-landene, både hvad angår præstationer i forhold til forskning, udvikling og innovation og i forhold til at udnytte og anvende ny teknologi. At Nordjyllands innovations-performance og teknologianvendelse generelt ligger lidt lavere end de øvrige regioners skal således ses i sammenhæng med, at Danmark på de fleste måleparametre er rimeligt godt med internationalt. De nordjyske virksomheder, forskningsinstitutioner og erhvervsfremmeaktører har tilpasset sig de lokale vilkår, hvor der på trods af en relativ overvægt af mere traditionelle erhverv og små virksomheder, fortsat skabes nye produkter og fortsat udvikles og implementeres nye arbejdsprocesser. Dette sker ikke i så høj grad via direkte målrettede investeringer i forskning og udvikling, men gennem en udbredt kultur for samarbejde i regionen.

3.5 Globalisering

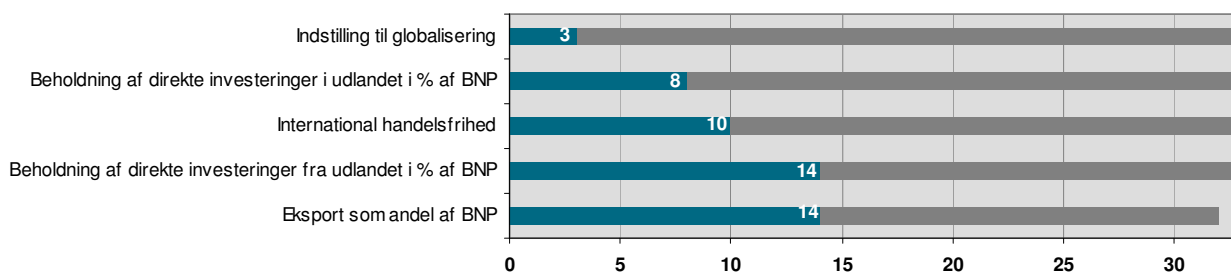
Globalt udsyn og åbenhed er afgørende for såvel Danmarks som de enkelte regioners vækstbetingelser. For at kunne udnytte fordelene ved globalisering er det vigtigt at såvel virksomhedsledere, de beskæftigede i virksomhederne som befolkningen generelt er åbne og modtagelige overfor nye og fremmede ideer.

Når erhvervslivets præstationer og rammevilkår for globalisering sammenlignes i det følgende, indledes med et overblik over, hvor vi som nation ligger i forhold til sammenlignelige lande. Efterfølgende benchmarkes Nordjylland i forhold til de øvrige danske regioner.

3.5.1 Globalisering – international benchmark

De nationale rammer er i høj grad med til at sætte niveauet for regionernes muligheder for at drage nytte af mulighederne ved globaliseringen. Det gælder naturligvis internationale aftaler i forhold til frihandel m.v., men også eksempelvis befolkningens og virksomhedernes syn på globalisering.

Figur 3.14, Danmarks OECD-placering på indikatorer for globalisering*

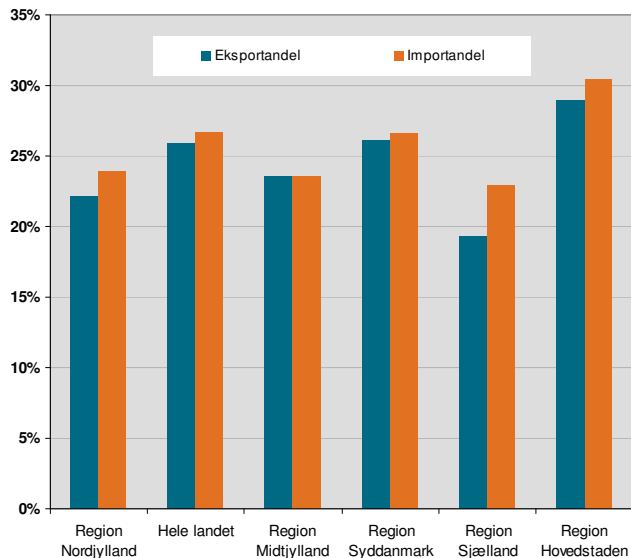
*Indikatorerne er et udpluk fra "Globaliseringsreddegørelse 2011" af Dansk Industri. Kilder til de enkelte indikatorer varierer. Bemærk at ikke alle 33 OECD-lande er med i alle opgørelser illustreret ved den grå søjle.

Adspurgt om danskernes indstilling til globalisering er vurderingen meget positiv fra virksomhedslederne i landet. Således er det kun i Sverige og Chile, at vurderingen er mere positiv. Danmark er også rimeligt godt med hvad angår international handelsfrihed og indtager en 10. plads blandt OECD-landene. Indikatoren er en sammenevejning af restriktioner for både handel og udenlandske investeringer, og den sidste faktor kan muligvis være en årsag til, at man ikke ligger helt i toppen af listen, fordi der stilles relativt store krav udenlandske investorer. Danske virksomheder investerer også mere i udlandet - over 70 % af BNP (målt på beholdning) svarende til en 8. plads inden for OECD, mens udenlandske virksomheders investeringer i Danmark ligger på ca. 50 % af BNP, dvs. en placering som nummer 14. Danmark er ligeledes rangeret på en 14. plads hvad angår OECD-landenes eksportandel. Placeringen må siges at være relativt lav set i forhold til, at Danmark har et af de mindste hjemmemarkeder i OECD, og det er specielt i forhold til eksporten til nye markeder – dvs. BRIK-landene - at Danmark halter efter de lande, vi normalt sammenligner os med.

3.5.2 Globalisering – regional benchmark

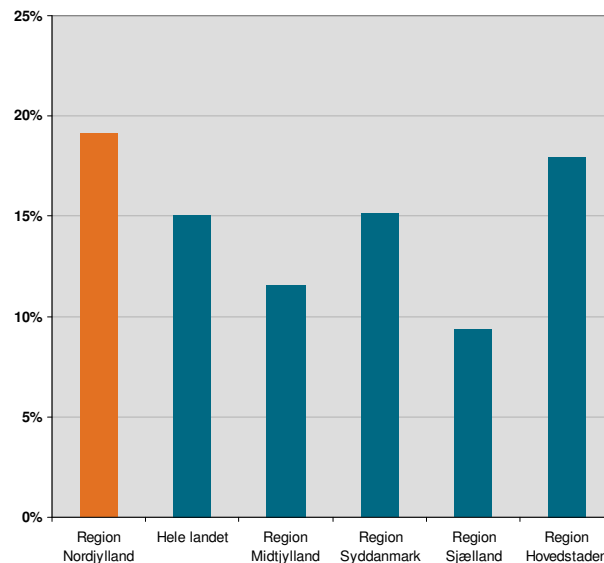
International forankring og åbenhed over for omverdenen kan bidrage til at styrke produktiviteten og væksten på virksomhedsniveau. En åbenhed der bl.a. kan konkretiseres gennem virksomhedernes eksport og import. Ud over adgang til et større marked afspejler en stor eksportandel, at virksomheden har mulighed for at lære af udenlandske konkurrenter og samhandelspartnere. På samme måde afspejler en stor importandel en berøringsflade med udenlandske virksomheder, som kan give fordele i form af både ny viden og international arbejdsdeling.

Figur 3.15, Eksport- og importandel 2009

Kilde: Danmarks Statistik

Figur 3.16, Andel innovative virksomheder med innovationssamarbejde med aktører i det øvrige Europa*, 2009

*Data for nordjysk innovationssamarbejde med resten af verden er baseret på meget få observationer og er derfor ikke medtaget.

Kilde: Danmarks Statistik

I figur 3.15 ovenfor er den nordjyske udenrigshandel for 2009 sammenholdt med de øvrige regioner. Såvel eksportens andel af produktionen som andelen af det samlede indenlandske forbrug, der stammer fra import, er således under gennemsnittet for hele landet, men i begge tilfælde over niveauet i region Sjælland. De nordjyske virksomheder klarer sig dog relativt godt hvad angår etablering af vidensamarbejder med aktører i Europa. Knap 20 % af de nordjyske virksomheder, som havde innovation i 2009, samarbejdede således med virksomheder eller institutioner i Europa, udenfor Danmark. Det er en smule flere end virksomhederne i Hovedstaden, som kommer ind på 2. pladsen og det lader således til at den Nordjyske kultur for samarbejde også gælder internationale vidensamarbejder.

Der er desuden umiddelbart en tendens til, at der er en forholdsvis stor andel udenlandsk ejede virksomheder i Nordjylland, og at regionen dermed formår at tiltrække en del udenlandske investeringer. Der er dog tale om få observationer, og data er derfor behæftet med en meget stor usikkerhed.

3.5.3 Sammenfatning

Trods danskernes positive indstilling til globalisering og landets generelt få restriktioner mod omverdenen, har landet dog en relativt lille eksportandel altting taget i betragtning og desuden stadig kun en relativ lille samhandel med de nye markeder i specielt BRIK-landene, der i fremtiden vil komme til at udgøre en dominerende del af verdenshandlen. Derfor er det essentielt, at virksomhederne i endnu højere grad får øjnene op for mulighederne uden for vores traditionelle nære afsætningsmarkeder.

Hvor det var ønskeligt, at Danmark klarede sig bedre på eksporten, gælder det også den nordjyske eksport, der ligger under landsgennemsnittet. En del af forklaringen ligger i den nordjyske erhvervsstruktur domineret af mange små virksomheder – primært rettet mod hjemmemarkedet. Dog lader det til, at den nordjyske kultur for vidensamarbejde også slår igennem internationalt, og virksomhederne formår dermed umiddelbart at udnytte globaliseringens muligheder i forhold til at implementere viden fra udlandet.